

KNJIŽEVNO PREVAJANJE PRI POUKU JUŽNOSLOVANSKIH KNJIŽEVNOSTI KOT KNJIŽEVNOSTI V TUJEM JEZIKU

ĐURĐA STRSOGLAVEC, NAMITA SUBIOTTO

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija,
durda.strsoglavec@ff.uni-lj.si, namita.subiotto@ff.uni-lj.si

Sinopsis Visokošolski pouk književnosti kot književnosti v tujem jeziku ima svoje specifikke in odpira številna vprašanja o tem, kako, glede na omejeni čas, ki je za to predviden, optimalno dozirati sestavine pouka (tujejezične) književnosti: postaviti literarnozgodovinsko ogrodje, izbrati ustrezna besedila iz nacionalnih literarnih kanonov, poskrbeti za njihovo dekodiranje in ustrezno recepcijo, sprožiti odziv nanje, ki bo vključeval literarnovedno znanje in izrazje itd. Ob tem se postavlja še vprašanje o rabi jezika: ali brati literarna in literarnovedna besedila v izvorniku ali prevodu in v katerem jeziku o njih razpravljati? Ali in kako v pouk tujejezične književnosti vključiti književno prevajanje? V prispevku skušava pokazati, da lahko z osmišljenim in skrbno načrtovanim vključevanjem književnega prevajanja v pouk južnoslovanskih književnosti, ki zajema tudi literarnovedno in/ali lingvostilistično analizo smotno izbranih besedil, dosežemo cilje in kompetence, ki smo si jih zadali v učnih načrtih, hkrati pa pri študentih uzavestimo specifikke književnega prevajanja in z objavo prevodov obogatimo sezname študijske literature za bodoče rodove in druge zainteresirane bralce.

Ključne besede:

književni prevod,
književna
didaktika,
tujejezična
književnost,
didaktika
tujejezične
književnosti,
južnoslovanske
književnosti

LITERARY TRANSLATION IN TEACHING SOUTH SLAVIC LITERATURES AS LITERATURES IN A FOREIGN LANGUAGE

DURĐA STRSOGLAVEC, NAMITA SUBIOTTO

University of Ljubljana, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia,
durda.strsoglavec@ff.uni-lj.si, namita.subiotto@ff.uni-lj.si

Abstract Literary studies as literature in foreign languages at the university level have their own specifics and open numerous questions on how, with respect to the limited time anticipated for it, to optimally dose lectures' components of (foreign language) literature: building literally historical construction, choosing adequate texts from national literary canons, providing their decoding and a suitable reception, activating a response to them that would include knowledge of literary science, terminology, etc. There is also a question on the use of language: to read literary and literary science texts in the original language or in a translation and in which language to discuss them. Should we include literary translation in foreign languages literature studies and, if so, how? In this paper we try to show that, with considered and carefully planned inclusion of literary translation into the studies of South Slavic literatures, that also include literary scientific and/or linguo-stylistic analysis of systematically chosen texts, we can achieve goals and competences that we have set in educational plans, and at the same time, we can make students aware of the specifics of literary translating, enriching lists of study literature for future generations and other interested readers by publishing those translations.

Keywords:

literary translation,
literary didactics,
literature in foreign
language,
didactics of
literature in foreign
languages,
South Slavic
literatures

1 Uvod

Visokošolski pouk književnosti kot književnosti v tujem jeziku ima svoje specifične in odpira številna vprašanja o tem, kako, glede na omejeni čas, ki je za to predviden, optimalno dozirati sestavine pouka (tujejezične) književnosti: postaviti literarnozgodovinsko ogrodje, izbrati ustrezna besedila iz nacionalnih literarnih kanonov, poskrbeti za njihovo dekodiranje in ustrezno recepcijo, sprožiti odziv nanje, ki bo vključeval literarnovedno znanje in izrazje itd. Ob tem se postavlja tudi vprašanje o rabi jezika: ali brati literarna in literarnovedna besedila v izvorniku ali prevodu in v katerem jeziku o njih razpravljati?

Neva Šlibar je v razpravi *Sedmero tujosti literature – ali: o nelagodju v/ ob literaturi. Literatura kot tujost, drugost in drugačnost* opozorila na izginjanje literarnih besedil iz učbenikov za učenje tujih jezikov (predvsem nemškega), kar vodi v nazadovanje literarnih in kulturnih kompetenc pri tujejezičnem pouku in je negativen rezultat pozitivnega interaktivnega pristopa, osredotočenega na vsakdanjo prakso (Šlibar 2008: 17), nato pa je, izhajajoč »iz zahteve po literarni didaktiki, ki je znanstveno utemeljena, teoretično dosledna in atraktivna ter osredinjena na privzganje, na razvijanje literarnih kompetenc« (Šlibar 2008: 19), zasnovala sistem *sedmerih tujosti literature*, s katerim lahko (pri pouku književnosti) bralno nelagodje spremenimo v užitek. Gre za naslednje tipe tujosti (poudarjeni so tisti, ki so še posebej izpostavljeni pri pouku tujega jezika): *diskurzivna tujost*, *kulturna tujost*, *sistemska tujost*, *funkcijska tujost*, *strukturna tujost*, *receptivna tujost* in *situacijska tujost* (Šlibar 2008: 21).

Tudi Irena Samide je razmišljala o vlogi literarne didaktike pri pouku tujega jezika in v prispevku *Kdo se boji literature? Književna didaktika pri študiju tujega jezika* ponudila nekaj modelov, s katerimi lahko na univerzitetni ravni učinkovito razvijamo ustrezne kompetence študentov, ki bodo postali učitelji (tujejezične) književnosti, da se bodo na svoji profesionalni poti izognili nelagodju in negotovosti pri obravnavanju tujejezičnih književnih besedil. I. Samide izhaja iz prepričanja, »da so literarna besedila integralni del pouka (drugega) tujega jezika, pri čemer so v ospredju estetski vidiki in obravnavanje književnosti kot književnosti, in ne reduciranje književnih besedil zgolj na njihove jezikovne, slovnične ali vsebinske komponente« (Samide 2008: 325), s čimer se popolnoma strinja. Za kakovosten univerzitetni pouk tujejezične književnosti pa I. Samide (2008: 330) meni, da je treba:

»s konkretnimi modeli posredovanja književnosti pri študentih vzbuditi občutek, da je pouk književnosti resnično lahko živo, dinamično in vznemirljivo doživetje, in [...] uzavestiti drugačnost in specifičnost literature kot literature. Ob različnih metodah odprtega učenja, ob kreativnem pisanju, dopolnjevanju in spreminjanju obstoječih literarnih besedil bi se na mestu učitelja tako na primer morali vedno znova vprašati: kaj je namen, kaj je funkcija tovrstnega ravnanja [...] Vse, kar počnemo v razredu, moramo vpeti v didaktični koncept, ki bo metodam dodelil njihovo funkcijo in jim podelil vrednost. Kdor hoče ustvariti odgovoren pouk, mora vedeti, ne le kako, temveč tudi – in to nikakor ne nazadnje – zakaj in čemu to počne.«

Primer dobre didaktične prakse, ki je pri študentih makedonske književnosti (sicer kot književnosti v materinščini oz. nacionalne književnosti) vzpodbudil vznemirljivo doživetje, o kakršnem govori I. Samide, je pokazala Vesna Mojsova Čepiševska v prispevku *Eno besedilo – več ciljev ali o izkušnjah z našega potovanja zaradi potovanja Mitka Madžunkova*, kjer je poročala, kako so se študentje na obravnavano kratko zgodbo Madžunkova odzivali v obliki kreativnega pisanja in s svojimi odzivi izkazali poglobljeno razumevanje tega literarnega besedila (Mojsova Čepiševska 2008). V. Mojsova Čepiševska je podobne didaktične izkušnje pozneje umestila v zadnji razdelek monografije *Igra in simulacije (Игра и симулации, 2011)*, ki ga lahko beremo kot odličen didaktični priročnik za pouk književnosti, tudi kot književnosti v tujem jeziku, saj vključuje njeno izkušnjo predavateljice na izpopolnjevalnem lektoratu na 40. seminarju makedonskega jezika, literature in kulture, ki je potekal avgusta 2007 na Ohridu. Na tem lektoratu s(m)o udeleženci (študentje in predavatelji makedonskega jezika in/ali književnosti ter književni prevajalci) podrobno analizirali pesem Ganeta Todorovskega *Лубовна* (zven in ritem vsakdanjega pogovornega jezika, stroga oblika osmerca z rimo, semantična analiza, odkrivanje mediteranskega pejsaža) in jo nato prevajali v svoje prve jezike. Prevajanje makedonskih literarnih besedil v druge jezike je V. Mojsova Čepiševska vključila v svoj lektorat še v naslednjih letih, prevodi pa so bili nato objavljeni v zbornikih predavanj *Предавања на Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура* (od 49. naprej).¹

Na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani vključujemo književno prevajanje v nekatere predmete na prvi in/ali drugi stopnji študija. V zadnjih petnajstih letih je nastalo kar nekaj študentskih prevodov literarnih besedil iz skoraj vseh slovanskih jezikov, ki jih raziskujemo in poučujemo: češčine, slovaščine, poljščine, ruščine, hrvaščine, srbsčine, bolgarščine in makedonščine.

¹ Zborniki so dostopni na povezavi: http://www.ukim.edu.mk/mk_content.php?meni=96&glavno=34

Prevodi, ki so bili nato tudi objavljeni, so nastajali v okviru posebej organiziranih seminarjev (npr. prevajalske delavnice leposlovja v organizaciji Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti; Seminar hrvaškega jezika, literature in kulture; Seminar makedonskega jezika, literature in kulture), seminarjev pri pouku književnosti ali v obliki občudijskih dejavnosti. Knjižne objave študentskih prevodov iz južnoslovenskih književnostih so predstavljene v prispevku *Književno prevajanje pri pouku makedonske književnosti kot književnosti v tujem jeziku* (Subiotto 2020), tu pa bodo predstavljeni prevajalski projekti, ki so nastali v okviru dvopredmetnega študijskega programa 2. stopnje *Južnoslovenski študiji*, pri čemer bova na podlagi anket in lastnih izkušenj orisali, v kolikšni meri so prispevali k doseganju ciljev in kompetenc ter predvidenih študijskih rezultatov, zastavljenih pri dveh predmetih, in sicer *Sodobne južnoslovenske književnosti* in *Prevajanje umetnostnih besedil*.

2 Prevajanje iz hrvaščine in srbščine

V nasprotju s prevajalskimi projekti, vpetimi v seminarski del predmeta *Sodobne južnoslovenske književnosti*, smo se s prevajanjem iz hrvaščine in srbščine pri predmetu *Prevajanje umetnostnih besedil* »projektno« ukvarjali v obdobju 2014–2017, in sicer v sodelovanju z Društvom slovenskih pisateljev, ki je takrat na Pisateljskem odru Slovenskega knjižnega sejma² vsako leto gostilo literate iz Hrvaške, Srbije in Črne gore (v okviru bilateralne izmenjave in programa *Iz sveta* med Društvom slovenskih pisateljev in Hrvaškim društvom pisateljev, Srbskim književnim društvom ter Združenjem založnikov in knjigotržcev Črne gore).

Študentje so pod mentorstvom Đ. Strsoglavac, ki vodi predmet *Prevajanje umetnostnih besedil* in je tudi povezovala večino pogovorov z gostujočimi avtorji in avtoricami, za obiskovalce Pisateljskega odra prevedli besedila, ki so jih izbrali avtorji in avtorice, in dodali bio-bibliografske podatke. Knjižice je uredilo in natisnilo Društvo slovenskih pisateljev, na voljo so bile na vsakokratnem pogovoru.

Leta 2014 so na Pisateljskem odru gostovali Karmela Špoljarić (1967) in Ksenija Kušec (1965) iz Hrvaške ter Nenad Milošević (1962) in Vule Žurić (1969) iz Srbije, leta 2015 Radomir Uljarević (1954) in Andrija Radulović (1970) iz Črne gore, Zvonko Karanović (1959) in Mileta Prodanović (1959) iz Srbije ter Asja Bakić

---

² Več v spletnem arhivu Slovenskega knjižnega sejma (<https://www.knjiznisejem.si/index.php/sl/arhiv>) in na spletnih straneh Društva slovenskih pisateljev (<https://drustvo-dsp.si/>).

(1982), Franjo Janeš (1982) in Dubravko Jelačić Bužimski (1948) iz Hrvaške, leta 2016 Aida Bagić (1965) in Marko Dejanović (1982) iz Hrvaške ter leta 2017 Darija Žilić (1972) in Neva Lukić (1982) iz Hrvaške. Študentje so vsako leto intenzivno prevajali od druge polovice oktobra do začetka Slovenskega knjižnega sejma (po navadi tretji teden novembra), tako prozo kakor poezijo. Četudi je bilo delo naporno in tempo zaradi kratkega roka izredno intenziven, poleg tega so delali tako skupinsko kakor posamezno ter tako vodeno kakor samostojno, so bili veseli priložnosti, da so se v prevajanju umetnostnih besedil urili z zaokroženimi besedili, o katerih so imeli možnost razpravljati z njihovimi avtorji – med prevajanjem po e-pošti in pozneje v živo, ko so literati gostovali na Pisateljskem odru.³

Pomembnost in koristnost tovrstne konkretne prevajalske prakse v pedagoškem procesu potrjuje tudi projekt, pri katerem so sodelovale študentke predbolonjske študijske smeri *Hrvaški, srbski in makedonski jezik s književnostmi* in nekatere med njimi pozneje tudi dejavne prevajalke Anja Bračić, Rosana Crvelin, Lara Mihovilović in Ana Šetina, ki so se septembra 2011 udeležile prevajalske delavnice na 40. Zagrebški slavistični šoli (Seminar hrvaškega jezika, literature in kulture) v Dubrovniku, ki je ob ustaljenem seminarskem programu za študente kroatistike na tujih univerzah nekaj let organizirala tudi prevajalske delavnice (npr. poljsko, madžarsko, francosko, bolgarsko), namenjene bodisi uveljavljenim književnim prevajalcem bodisi študentom, ki so se prevajanja šele lotevali. Slovensko delavnico⁴ je osmislila in vodila Đ. Strsoglavac; izbrala je osem literarnih besedil, ki so bila vsako po svoje dobro prevajalsko vadišče za soočanje s prevajalskimi trdimi orehi. Glede na specifikko hrvaščine in slovenščine kot sorodnih (južnoslovanskih) jezikov gre najprej za trdovratne lažne prijatelje, nato pa npr. za problematiko prevajanja besednih iger, jezikovne mimetičnosti, izrazov za sorodstvena razmerja, kulturnospecifičnega besedja, za prenašanje izhodiščne krajevne in časovne zaznamovanosti besedil v ciljni jezik (in kulturo), za prepoznavanje posebnih upovedovalnih načinov in pripovednih strategij, torej za teren, kjer (nekompetentnemu) prevajalcu zlahka zmanjka tal pod nogami. Študentke so imele v Dubrovniku poleg klasičnih

---

³ Da tovrstni konkretni in »živi« projekti izredno učinkovito in koristno dopolnjujejo pouk, povedno strne izjava ene od študentk: »V spomin so se mi še posebej vtisnili prevajalski projekti, kjer smo se lahko preizkusili v prevajanju in dobili konkretne povratne informacije glede prevodov. Razmišljali smo o možnih prevodih, se učili na napakah in se trudili za kakovostne prevode, ki smo jih z vašo pomočjo in znanjem tudi uresničili. Takrat sem resnično ugotovila, da seznam stvari, na katere moraš biti pozoren pri prevajanju, če želiš upoštevati različne dejavnike, le ni tako kratek, kot je mogoče videti na prvi pogled.«

⁴ Več na spletni strani Zagrebške slavistične šole: <https://hrvatskiplus.org/article.php?id=1494&naslov=slovenska-prevoditeljska-radionica>

prevajalskih orodij in klasičnih prevajalskih okolij na voljo tudi strokovnjake, jezikoslovce, literarne zgodovinarje, kulturologe, naravne govorce knjižne, pogovorne in narečne hrvaščine. Prevodi (ob izvornikih), opremljeni z aparatom prevajalskega priročnika, so leta 2012 izšli v monografiji *Sosedovi trdi orebi* in so študijska literatura pri prevajalskih predmetih in predmetu *Sodobne južnoslovenske književnosti* na študijski smeri *Južnoslovenski študiji* ter pri izbirnem predmetu *Južnoslovenske književnosti*, ki poteka v slovenščini. Po prevajalskem priročniku poleg tega posegajo tudi drugi zainteresirani bralci, saj izbrana hrvaška besedila (z izjemo ene zgodbe) dotlej še niso bila prevedena v slovenščino.⁵

Ker je pouk književnosti v tujem jeziku svojevrstno medkulturno posredovanje, možnosti razumevanja literarnih besedil s perspektive medkulturnega položaja »niso zanimive samo s stališča recepcije posameznih besedil v tujih kulturah, marveč tudi zato ker osvetljujejo širše procese medkulturnega razumevanja na temelju literarnih besedil in odpirajo vpogled v posameznikovo sprejemanje besedil iz drugih kultur«, kot pravi Meta Grosman (2004: 37), zato je nujno razvijanje medkulturne zavesti – tudi z intenzivnim vključevanjem študentov v projekte, ki presegajo okvirje študijskih vsebin.

3 Prevajanje iz makedonščine

Jeseni leta 2017 je Radio Študent v oddaji *Tu pa tam* predvajal tri oddaje s podnaslovom *Sodobna makedonska kratka proza*, v katerih so bili predstavljeni prevodi študentov prvostopenjskega in drugostopenjskega programa *Južnoslovenski študiji* (Lara Gea Vurnik Navinšek, Ajla Kovačević, Sandra Jović in Miroslav Mrković so v okviru seminarjev pri predmetih *Sodobne južnoslovenske književnosti* in *Makedonska književnost* prevedli izbrana prozna besedila Ivana Šopova, Rumene Bužarovske, Irene Cvetković Alene in Aleksa Bukarskega). V študijskem letu 2018/19 smo se s študenti drugostopenjskega dvopredmetnega (bolonjskega) študijskega programa *Južnoslovenski študiji* (prevajalska smer) pri predmetu *Sodobne južnoslovenske književnosti* lotili projekta, ki je prav tako vključeval književno prevajanje v pouk makedonske književnosti kot književnosti v tujem jeziku, cilj pa je bil objava prevodov v knjižni obliki. Ta projekt je že v zasnovi predvidel svojevrstno sodelovanje več institucij, in sicer Oddelka za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Makedonskega

⁵ Kot navaja tudi rubrika *V branje vam priporočamo* številka 3–4/2012 revije *Jezik in slovstvo*: <https://www.jezikinslovstvo.com/pdf.php?part=2012|3-4|189>

kulturnega društva Makedonija iz Ljubljane, Makedonskega kulturnega društva Sv. Ciril in Metod iz Kranja, Trubarjeve hiše literature ter LUD Literature na slovenski strani in Oddelka za makedonski jezik in južnoslovanske jezike Filološke fakultete Blažeta Koneskega Univerze Sv. Cirila in Metoda iz Skopja ter uredništva revije *Современост* na makedonski strani. Projekt je potekal v več fazah. Glavni urednik najstarejše makedonske literarne revije *Современост* Stefan Markovski je pripravil izbor pesmi štirih pesnic in pesnikov, rojenih med letoma 1980 in 1990, ki krojijo sodobno makedonsko pesniško sceno (Snežana Stojčevska, Josip Kocev, Marijana Jančeska, Katerina Gogova), literarni zgodovinar in urednik Vasil Tocinovski pa je izboru dodal še pesmi Stefana Markovskega. Markovski je spisal tudi spremno besedo (*Meta*)*fi*zika običajnega in nostalgija kot vzorec doživljanja najmlajše generacije makedonskih pesnikov in pripovednikov, v kateri je orisal poetike izbranih avtorjev. Literarna kritičarka, urednica, voditeljica literarnih prireditev in pesnica Petra Koršič pa je pripravila izbor pesmi štirih slovenskih pesnic in pesnikov (Alenka Jovanovski, Kaja Teržan, Denis Škofič, David Bandelj) ter dodala še izbor svojih pesmi. Eden izmed ciljev projekta je bil, da izbrano poezijo makedonskih avtorjev v izvirnikih in prevodih v obliki dvojezične knjižice (*Ne*)*par* objavi Makedonsko kulturno društvo Makedonija iz Ljubljane,⁶ izbor slovenske poezije pa naj bi izšel v reviji *Современост* (4. številka leta 2019), oboje se je tudi zgodilo. Oba izbora vključujeta bio- in bibliografske zapise o avtorjih. Študentke drugostopenjskega dvopredmetnega študijskega programa *Južnoslovanski študiji* (prevajalska smer) na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani so pod mentorstvom N. Subiotto in s sodelovanjem diplomantke študijskega programa *Hrvaški, srbski in makedonski jezik s književnostmi* Lare Mihovilović⁷ izbrane pesmi prevedle v slovenščino, dve študentki, rojeni govorki makedonskega jezika, pa sta prevedli pesmi Alenke Jovanovski in Petre Koršič v makedonščino. Ostale pesmi so v makedonščino prevedle študentke slovenistike pod mentorstvom profesorice slovenskega jezika na Filološki fakulteti Blažeta Koneskega v Skopju Lidije Arizankovske.⁸

⁶ Društvo MKD Makedonija je ta del projekta prijavilo in realiziralo v okviru javnega razpisa Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti za izbor kulturnih projektov na področju različnih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

⁷ V vlogi prevajalke z že objavljenimi prevodi makedonske poezije v literarnih revijah *Sodobnost*, *Poetikon*, *Lirikon*.

⁸ Pod mentorstvom L. Arizankovske so nastali tudi študentski prevodi izbrane sodobne slovenske poezije (23 pesmi) in proze (13 besedil), ki so leta 2011 izšli v dvojezični monografiji *Избор од современата словенечка литература во превод на македонски јазик* pri založbi Filološke fakultete Blažeta Koneskega Univerze Sv. Cirila in Metoda v Skopju. Ista založba je leta 2008, tokrat pod mentorstvom Jasne Koteske, profesorice slovenske književnosti na tej fakulteti, objavila še en študentski prevod slovenske književnosti v makedonščino, in sicer Linhartovo dramo *Веселиот ден или Матичек се жени*. Prevod, ki je nastal na predlog študentov, saj se jim je branje tega dela v izvirniku zdelo zelo težavno, je opremljen s spremno študijo Jasne Koteske *Линхарт и неговото време* in je vključen v študijsko literaturo.

Prevajanje izbranih literarnih besedil smo vključili v seminar pri predmetu *Sodobne južnoslovanske književnosti*, in sicer v obliki uvodne prevajalske delavnice, na kateri je L. Mihovilović predstavila svoje izkušnje pri prevajanju makedonske poezije, nato so študentke izbrale avtorja/avtorico, čigar/katere dela so samostojno prevedle in prevode predstavile na zaključnem seminarju. Ob branju prevodov so predstavile svoje prevajalske strategije in argumentacije pri trenju trših prevajalskih orehov. Predstavitve se je udeležila tudi pesnica Petra Koršič, s katero je prevajalka njene poezije v makedonščino skušala razrešiti nekatere težje dele. Razvila se je živahna diskusija o poglobljenem branju in razumevanju izvirnika, o večpomenskosti literarnega besedila, o iskanju prevajalskih rešitev, o možnosti komunikacije z avtorji itn. Študentke so svoje prevode zelo dobro interpretirale tudi na poznejših predstavitev objavljenih publikacij. Makedonsko kulturno društvo Sv. Ciril in Metod iz Kranja je namreč decembra 2019 gostilo Stefana Markovskega na tradicionalni prireditvi *Prešernovo oro*, na kateri sta bili predstavljeni obe publikaciji, in sicer 6. 12. 2019 na Filozofski fakulteti v Ljubljani ter 7. 12. 2019 v Galeriji Ceneta Avgušтина v Kranju. Posebno predstavitev pa je 6. 12. 2019 organizirala P. Koršič v Trubarjevi hiši literature. Naslovila jo je *Slovensko-makedonska naveza*, na njej pa smo se o objavljenih publikacijah ter makedonsko-slovenskih literarnih stikih z njo pogovarjali L. Mihovilović, S. Markovski, študentje *Južnoslovanskih študijev* in N. Subiotto. Sledil je še dogodek *Ad hoc* (likovna in glasbena improvizacija interpretirata poezijo), na kateri sta svoje pesmi interpretirala Stefan Markovski in Alenka Jovanovski ob improvizatorskem slikanju Svetlane Jakimovski Rodić ter muziciranju Vaska Atanasovskega, prevode njune poezije pa so interpretirale naše študentke.

V študijskem letu 2019/20 smo izpeljali še en prevajalski projekt, katerega rezultat je bil objava ilustriranega dvojezičnega izbora makedonske poezije z ohridskimi motivi *Dojdu vo Oxpud/Pridi na Obrid*.⁹ Nastal je na podlagi antologije *Pridi na Obrid: Antologija pesmi o Obridu (Dojdu vo Oxpud: Antologija na pesnu za Oxpud*, 2016), ki sta jo pripravila Dimitar Pandev in Slave Ćorgo Dimoski. Iz obsežne antologije smo izbrali dvajset pesmi z motivi mesta Ohrid (tradicionalna ohridska hiša, freske in kipi, cerkve in samostani, Samuelova trdnjava, mestni utrip) in Ohridskega jezera (čarobnost pejsaža), ki so jih ustvarili priznani makedonski pesniki in pesnice različnih generacij: Konstantin Miladinov (1830/31–1862), Liljana Čalovska (1920–1997), Blaže Koneski (1921–1993), Srbo Ivanovski (1928–2014), Mateja Matevski

⁹ Tudi ta projekt je podprl Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

(1929–2018), Gane Todorovski (1929–2010), Petre M. Andreevski (1934–2006), Vlada Urošević (1934), Radovan Pavlovski (1937), Petko Dabeski (1939), Bogomil Ćuzel (1939), Trajan Petrovski (1939), Mihail Rendžov (1939), Gordana Mihailova Bošnjakoska (1940), Svetlana Hristova Jocić (1941–2012), Petre Bakevski (1947–2012), Risto Lazarov (1949), Katica Ćulavkova (1951), Naume Radičeski (1953–2014) in Mirjana Stojanovska (1971). Študentje magistrskega študija *Južnoslovanski študiji* (prevajalska smer) na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani so pod mentorstvom N. Subiotto izbrane pesmi samostojno prevedli v slovenščino in prevode predstavili na seminarju, člani likovne sekcije MKD Makedonija pa so jih prenesli v podobo. Predstavitev publikacije je zaradi epidemioloških razmer potekala na daljavo 14. 12. 2021.

4 Izkušnje študentov

Poglejmo, kako so doseganje pričakovanih ciljev in kompetenc pri teh projektih v okviru predmetov *Sodobne južnoslovanske književnosti* in *Prevajanje umetnostnih besedil* ocenili študentje v anketah. Pri prevajanju iz hrvaščine in srbsčine je sodelovalo osemnajst študentov in študentk, pri prevajanju iz makedonščine pa dvanajst. Na anketo je odgovorilo trinajst študentov. Anketno vprašanje in navodilo je bilo: »V kolikšni meri ste s sodelovanjem pri prevajalskih projektih pridobili predvidene kompetence in dosegli predvidene študijske rezultate? Oštevilčite pri vsaki alineji z: 1 (nič) 2 (malo) 3 (srednje) 4 (veliko) 5 (zelo veliko).«

Spodaj so prikazani rezultati anket, od najvišje ocenjenih kompetenc proti najnižjim. Na prvem mestu je povprečje ocen pri prevajanju iz hrvaščine in srbsčine, sledi povprečje ocen pri prevajanju iz makedonščine.

Sodobne južnoslovanske književnosti

Cilji in kompetence

- kompetence za prepoznavanje specifik sodobnih južnoslovanskih književnosti: 4,4 (prevajanje iz hrvaščine in srbsčine); 4,3 (prevajanje iz makedonščine);
- razumevanje sodobnih literarnih besedil: 4,2; 4,4;

- poznavanje kanoniziranih avtorjev in literarnega korpusa obravnavanih literarnih praks: 4; 4,3;
- visoke besedilne kompetence za južnoslovenske književnosti: 3,8; 4,4;
- kompetence za iskanje literarnih virov: 4,2; 4;
- praktična uporaba temeljnega literarnozgodovinskega in literarnoteorijskega izrazja: 3,6; 4;
- kompleksnejše literarne metajezikovne kompetence: 3,8; 3,8;
- visoke kompetence pri podajanju in teoretični analizi literarnozgodovinskih in literarnoteorijskih značilnosti literarnih besedil: 3,2; 4,3;
- komparativno poznavanje značilnosti literarnih obdobj: 3,6; 3,9.

Predvideni študijski rezultati

- razumevanje obravnavanih literarnozgodovinskih procesov v južnoslovenskih književnostih: 4; 4,4;
- splošnoteorijska znanja, ki omogočajo široko reflektirano razumevanje raznovrstnih plasti kulturne resničnosti: 4,2; 4,1;
- disciplinarno specifičnejša znanja, praviloma povezana s preučevanjem različnih konkretnjših kulturnih pojavov in procesov v južnoslovenskem prostoru: 4; 3,9;
- poznavanje temeljnih literarnozgodovinskih in literarnoteorijskih značilnosti obravnavanih južnoslovenskih književnosti: 3,6; 4,1.

Prevajanje umetnostih besedil

Cilji in kompetence

- kompetence za prevajanje in razumevanje hrvaških in srbskih ter makedonskih umetnostnih besedil: 3,8 (prevajanje iz hrvaščine in srbsčine); 4,4 (prevajanje iz makedonščine);
- sposobnosti popolnoma samostojnega in odgovornega dela ter korektnega vedenja, v skladu s profesionalno prevajalsko prakso: 3,8; 4,4;
- visoke literarne in jezikovne kompetence za hrvaščino, srbsčino, makedonščino in slovenščino: 4; 3,8;

- usvajanje metodoloških temeljev za reševanje prevajalskih problemov: 3,2; 4,5;
- kompetence za prepoznavanje, redakcijo in tvorjenje umetnostnih besedil v skladu s specifikami hrvaške, srbske, makedonske in slovenske literature in jezika: 3,6; 3,9;
- metaliterarne in metakulturne reference: 3,6; 3,9;
- kompetence iz rabe sodobnih jezikovnih tehnologij: 3,2; 3,5.

Predvideni študijski rezultati

- razumevanje temeljnih prevajalskih postopkov, zlasti tistih, ki so značilni za prevajanje umetnostnih besedil: 4; 4,8;
- razumevanje temeljnih literarnih postopkov: 4,2; 4,3;
- znanja o prevajalskih strategijah pri prevajanju umetnostnih besedil, oblikovanju dokumentacije, sekundarni literaturi in samonadzorovanju ter samolektoriranju: 3,6; 4.

Ankete kažejo na razmeroma visoke ocene (povprečna ocena je 4,0) za doseganje predvidenih kompetenc, ciljev in rezultatov. Nekateri študentje so dopisali še druge pozitivne ali negativne izkušnje iz sodelovanja pri prevajalskih projektih:

- V spomin so se mi še posebej vtisnili prevajalski projekti, kjer smo se lahko konkretno preizkusili v prevajanju in dobili konkretne povratne informacije glede prevodov. Razmišljali smo o možnih prevodih, se učili na napakah in se trudili za kakovostne prevode, ki smo jih z vašo pomočjo in znanjem tudi uresničili. Takrat sem resnično ugotovila, da seznam stvari, na katere moraš biti pozoren pri prevajanju, če želiš upoštevati različne dejavnike, le ni tako kratek, kot je mogoče videti na prvi pogled.
- Sodelovanje z avtorji med prevajanjem in pogovor v živo na sejmu.
- Sodelovanju v projektu *Ајду во Опшћу / Pridi na Obriđ* je bilo zame velik izziv, saj sem prevajal iz enega tujega jezika v drugi. Naučil sem se veliko novega.
- Sodelovanje pri prevajalskih projektih ocenjujem kot izjemno koristno, ker omogočajo prenos pridobljenih znanj in kompetenc v prakso, pri čemer mislim na zelo oprijemljive, ne zgolj inscenirane potencialne rezultate. Obenem težko natančno opredelim, katere splošnejše literarnovedne

kompetence sem pridobila prav v okviru omenjenih dveh predmetov, ker so povezani z globalnim strokovnim razvojem med študijem, vsekakor pa so prevajalski projekti dodana vrednost pouka in nadgradnja klasičnih dejavnosti.

- V celoti je bilo sodelovanje v obeh projektih zelo dobra izkušnja, ne le zaradi dinamičnosti, ki sta jo prinesla študijskemu procesu, ampak tudi zaradi prvega praktičnega soočanja z prevajalskimi problemi v varnem okolju. Predvsem bi izpostavila poglobljen občutek za izraz v določeni literarni zvrsti določenega obdobja in pridobljene kompetence, ki se tičejo samega procesa literarnega prevajanja: načini iskanja najboljših rešitev, sposobnost njihove utemeljitve in prenašanje pomena izrazov za kulturno specifične pojave, ki nimajo neposrednih ustreznic.
- Sodelovanje pri konkretnih prevajalskih projektih se mi zdi izredno dobrodošla dopolnitev pedagoškega procesa. Miselni sistem je povsem drugače naravnán kot pri siceršnjih vajah, kar ima za posledico veliko večjo motivacijo, osvojene kompetence pa se veliko trdneje usidrajo. Poleg tega so na tej stopnji študija na ta način pridobljene reference več kot dobrodošle.
- S sodelovanjem pri prevajalskem projektu in pri prevajanju umetniških besedil sem se naučila veliko novih prevajalskih tehnik, kako rešiti prevajalske probleme in kako se čimbolj približati izvorniku. Poleg tega sem pridobila tudi veliko jezikovnih kompetenc pri južnoslovanskih jezikih in izkušenj pri prevajanju umetniških besedil, ki so in mi še bodo v veliko pomoč pri prevajalstvu. Prevajalski projekt mi je približal delo prevajalca v praksi in zagotovo je to pozitivna izkušnja za vse nas, ki si želimo kariere v prevajalstvu.

5 Sklep

Pri visokošolskem pouku južnoslovanskih književnosti kot književnosti v tujem jeziku si prizadevamo literarna besedila brati v izvorniku in se posvečati predvsem njihovem estetskemu vidiku, kar pa zna pri študentih večkrat sprožiti nelagodje; predvsem pri besedilih v makedonščini, saj zaradi razmeroma majhnega števila ur, ki so v programu namenjene učenju makedonskega jezika, tovrstna besedila težje dekodirajo, se vanje poglobijo in se nanje dovolj suvereno odzivajo. Toda če upoštevamo misel, da so prevajalci najbolj strastni, temeljiti in natančni bralci

(Novak 2011: 34), potem lahko z osmišljenim in skrbno načrtovanim vključevanjem književnega prevajanja v pouk tujejezične književnosti, ki zajema tudi literarnovedno in/ali lingvostilistično analizo smotrno izbranih besedil, gotovo dosežemo tudi cilje in kompetence, ki smo si jih zadali v učnih načrtih, kar so pokazale tudi ankete in lastne izkušnje, obenem pa pri študentih uzavestimo specifike književnega prevajanja in z objavo prevodov obogatimo sezname študijske literature za bodoče rodove in druge zainteresirane bralce ter študente že med študijem dejavno vključujemo v slovenski prevodni literarni sistem. V prihodnje bi veljalo tovrstne projekte bolj sistematično vključevati v kurikulum kot praktično, strokovno, raziskovalno, razvojno in umetniško delo, povezano tako s študijskim programom kot z vpetostjo študija drugih, nenacionalnih jezikov, literatur in kultur v slovenski družbeni prostor. Načrtovanje in izvedba prevajalskih projektov zagotovo pomeni veliko dodatnega dela tako za učitelje kot za študente in predvideva posebno učiteljevo zavzetost. Toda ali ni prav to naše poslanstvo?

Literatura

- Meta GROSMAN, 2004: *Književnost v medkulturnem položaju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Josip KOCEV, Marijana JANČESKA, Snežana STOJČEVSKA, Katerina GOGOVA, Stefan MARKOVSKI, 2019: *(Ne)par = (Ne)par : dvojezični izbor svežje makedonske literature*. Ljubljana: MKD Makedonija.
- Vesna MOJSOVA ČEPIŠEVSKA, 2008: Eno besedilo – več ciljev ali o izkušnjah z našega potovanja zaradi potovanja Mitka Madžunkova. *Obdobja 25: Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 245–249. Dostop 1. 9. 2020 na <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/25-MojsovaCepisevska.pdf>
- Весна МОЈСОВА ЧЕПИШЕВСКА, 2011: *Игра и симулации*. Скопје: Галника.
- Boris A. NOVAK, 2011: *Salto immortale. Študije o prevajanju poezije*. Prva knjiga. Ljubljana: Založba ZRC, 2011.
- Димитар ПАНДЕВ, Славе Ѓорѓо ДИМОСКИ (ur.), 2016: *Дојди во Охрид: Антологија на песни за Охрид*. Охрид: Општина Охрид.
- Đurđa STRSOGLAVEC, 2012: Kaj so sosedovi trdi orehi. *Sosedovi trdi orehi: prevajalski priručnik*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 7–8.
- Irena SAMIDE, 2008: Kdo se boji literature? Književna didaktika pri študiju tujega jezika. *Obdobja 25: Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 325–333. Dostop 1. 9. 2020 na <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/25-Samide.pdf>
- Namita SUBIOTTO, 2008: Težave in triki pri poučevanju makedonske književnosti (kot književnosti v tujem jeziku). *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 319–323. Dostop 1. 9. 2020 na <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/25-Subiotto.pdf>
- Namita SUBIOTTO, 2020: Književno prevajanje pri pouku makedonske književnosti kot književnosti v tujem jeziku. *B'lgarija – Severna Makedonija – Slovenija: literarnijat prevod v priemaštata kultura i v*

obrazovaniето = Bugarija – Severna Makedonija – Slovenija: literarniот prevod vo celnata kultura vo obrazovaniето = Bolgarija – Severna Makedonija – Slovenija: literarni prevod v ciljni kulturi in izobraževanju. Ur. Namita Subiotto in Ljudmil Dimitrov. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanje i nauka "Az-buki". 209–218.

Namita SUBIOTTO (ur.), 2020a: *Dojdi vo Ohrid = Pridi na Ohrid: dvojezični ilustrirani izbor makedonske poezije z obridskimi motivi.* Ljubljana: MKD Makedonija.

Neva ŠLIBAR, 2008: Sedmero tujosti literature – ali: o nelagodju v/ob literaturi. Literatura kot tujost, drugost in drugačnost. *Obdobja 25: Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode.* Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 15–36. Dostop 1. 9. 2020 na <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/25-Slibar.pdf>

Literary Translation in Teaching South Slavic Literatures as Literatures in a Foreign Language

During our South Slavic literature studies at university level and during our literature in foreign languages studies at the Department of Slavistics at the Faculty of Arts of the University of Ljubljana, we endeavour to read literary texts in their original language and to dedicate these readings predominantly to their aesthetic aspect; but this can often arouse uneasiness in students because, due to the relatively small amount of lessons in the programme that are dedicated to learning South Slavic languages, such texts are harder for students to decode, to immerse themselves into them and to sovereignly respond to them. We thought that we could reduce such an uneasiness or even change it to happiness if we offered students, in the framework of lectures and consultations, the means of trying to immerse themselves in literary translation. We have moved forward, namely, considering the idea that translators are the most profound readers and with considered and carefully planned inclusion of literary translation into studies of literature in foreign language(s), which also includes literary scientific and/or linguo-stylistic analysis of systematically chosen texts. Implementing these ideas, we could achieve goals and competences set in the curriculums.

Translation projects (translating from Croatian and Serbian and translating from Macedonian) that we performed in the period 2014–2020 in the framework of double-major studies of South Slavic studies at the second level, where, based on the surveys and our own experience, we outlined to which extent they contributed to achieving goals and competences and estimated study results, set at two subjects, namely at Contemporary South Slavic Literatures and Literary Translation, are presented in the paper. Eighteen students took part in translating from Croatian and Serbian (translating literary texts of visiting authors for visitors of the Writers' Scene at the Slovenian book fair; printing of booklets with translations and bio-bibliographies of authors for visitors of the fair) and twelve students took part in translating from Macedonian (translating of contemporary Macedonian short prose and poetry and publication of translations on the radio and in two book publications). Thirteen students took part in the survey. The survey question and instruction was: "In which extent have you gained estimated competences and achieved estimated study results by taking part in translation projects? Chose the number at every paragraph: 1 (zero) 2 (a small amount) 3 (a moderate amount) 4 (a large amount) 5 (a very large amount)." The survey showed relatively high assessments (the average assessment was 4.0) for achieving estimated competences, goals and results (e.g., competences for translating and understanding Croatian and Serbian and Macedonian literary texts; abilities of completely independent and responsible work and correct attitudes in accordance with professional translating practice; high literary and language competences for Croatian, Serbian, Macedonian and Slovenian). Some students also added other positive experience from contribution in translating projects.

Our presumption was correct: inclusion of literary translation into studies of South Slavic literature definitely contributed to achieving estimated goals and competences, and at the same time, we made students aware of the specifics of literary translating and, as early as during our studies, we actively integrated them in Slovenian literary translation systems, while, by publishing translations, we enriched lists of study literature for future generations and other interested readers. In the future, it would be

worth it to more systematically include such projects into the curriculum as practical, professional, researching, developmental and artistic work, connected as well as this study programme as with integration of the study of other, non-national languages, literatures and cultures into Slovenian social space.